

**КЗ «Запорізька обласна універсальна
наукова бібліотека ім. О. М. Горького» ЗОР
Відділ наукової інформації та бібліографії**

Український вибір: виклики та перспективи

**Прес-дайджест
II квартал 2016 р.**

Спецвипуск

**ШЛЯХИ ПРОТИДІ
КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ**

**Запоріжжя
2016**

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ІМ. О. М. ГОРЬКОГО»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Відділ наукової інформації та бібліографії

**УКРАЇНСЬКИЙ ВИБІР:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Прес – дайджест

Спецвипуск

Шляхи протидії корупції в Україні

(II квартал 2016 р.)

м. Запоріжжя
2016

Боротьба з корупцією - першочергове завдання на шляху реалізації європейського вибору України.

Другий випуск дайджесту 2016 року має на меті ознайомити читачів з основними напрямками та шляхами запобігання та протидії корупції в нашій державі.

* * *

Волошенко А. В.

Проблема подолання корупції на євроінтеграційному шляху України

Європейська інтеграція - ключовий пріоритет зовнішньої політики України, який передбачає проведення системних реформ в усіх сферах відповідно до норм та стандартів Європейського Союзу. Кінцевою метою європейської інтеграції є набуття Україною членства в ЄС. Важливим напрямком співпраці нашої держави з ЄС є безвізовий діалог, реалізація завдань, визначених і затверджених в рамках даного діалогу, що дозволить Україні в майбутньому досягти безвізового режиму для громадян, в т.ч. відносно «шенгенської зони».

Переговори щодо впровадження безвізового режиму з ЄС розпочалися ще у 2008 р. та йшли окремо від переговорів про підписання угоди про асоціацію. У 2010 р. європейська спільнота узгодила з Україною перелік вимог, виконання яких може стати підставою для скасування віз, документ отримав назву «План дій з візової лібералізації».

Окремим розділом і одним з ключових питань «Плану дій з візової лібералізації» визначено заходи, спрямовані на попередження та боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом та корупцією.

На відміну від Молдови, яка узгодила з ЄС План дій з візової лібералізації майже одночасно з Україною, виконала всі ідентичні вимоги європейської спільноти та в 2014 р. впровадила безвізовий режим, для громадян України отримання безвізового режиму розтягується на невизначений термін. Серед першорядних факторів, що стримують перехід до цього режиму, міжнародні експерти вказують повільний прогрес при проведенні реформ у боротьбі з корупцією.

За даними опитування, яке проводилося міжнародною

дослідницькою компанією TNS на замовлення Проектного офісу Національної ради реформ, лише 19,6% населення України вважають, що є активні зміни або є зміни, хоч і повільні, в оновленні влади та антикорупційній реформі. Прогрес виконання задач антикорупційної реформи на 2015 р. експерти оцінюють на 45%. Затримка у створенні Спеціалізованої антикорупційної прокуратури призвела до того, що Антикорупційне бюро не може розпочати проведення розслідувань корупційних правопорушень, хоча вже має готових для цього детективів. Також не виконано вимоги Міжнародного валютного фонду (МВФ) в частині гарантування достатньої незалежності антикорупційної прокуратури, виходячи з того, що законом передбачено відбір антикорупційного прокурора конкурсною комісією, сім членів якої призначає парламент, а 4 - Генеральний прокурор (далі — Генпрокурор). У той же час, в законі залишена можливість звільнення антикорупційного прокурора Генпрокурором. Також глава антикорупційної прокуратури не зможе самостійно призначити в ході конкурсу антикорупційних прокурорів і всі керівні посади будуть залежати від Генпрокурора. Зважаючи на те, що Антикорупційна прокуратура здійснюватиме процесуальне керівництво за всіма кримінальними провадженнями Національного антикорупційного бюро України, ефективність і незалежність розслідувань високопосадової корупції напряду залежатиме від складу і незалежності антикорупційної прокуратури. У цій частині не було гарантовано достатньої незалежності антикорупційної прокуратури і, відповідно, не виконано вимоги МВФ, тому потрібно проводити додаткові зміни до закону.

Затримка у створенні Національного агентства із запобігання корупції відтермінувала початок функціонування нової системи фінансового моніторингу публічних службовців. Створення (визначення) позасудового механізму з нагляду у сфері доступу до інформації передбачено Антикорупційною стратегією на 2015-2017 рр., наразі ще не визначено центральний орган, що здійснюватиме такий нагляд. До Верховної Ради України не внесено проект Закону про порядок перевірки на доброчесність осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, хоча це передбачено програмними документами. Досі немає консенсусу щодо такого важливого для ЄС питання, як зняття недоторканності з суддів та народних депутатів.

Формальний підхід до процесу боротьби з корупцією свідчить про те, що державний апарат є розбалансованим і не може ефективно

втілювати політичні рішення в адміністративні процедури. Ідеологічний аспект корупції полягає в тому, що у кожного державного службовця є своя політика, відокремлена від державної, що суперечить національним інтересам, які мають відображати соціально-політичні інтереси всієї країни, нації.

З наведеного випливає, що національний інтерес може формуватися як результат взаємодії, протидії і конфлікту політичного інтересу держави (правлячого класу, політичної системи) та інтересів громадянського суспільства. При цьому у випадку, коли суспільство не в змозі здійснювати дієвий контроль над державою, національний інтерес буде відображати переважно політичні інтереси пануючої еліти. В країнах, де владна еліта залучена в корупційні взаємозв'язки, корупція підриває зростання і якість розвитку країни, зокрема, впливає на зростання рівня бідності населення. Більш того, у випадках, коли урядова влада спрямовується на викривлення економічної системи з метою отримання ренти для правлячої еліти, корупція призводить до структурної неефективності всієї економічної системи, що підриває довгостроковий розвиток країни. Науковці пов'язують напряду некомпетентність влади, неефективність її роботи з ідеологічною корупцією. Ідеологічна корупція - це монополізація і обмеження простору у виборі владних рішень. Дана тема мало розроблена, особливо в плані кримінально-правового переслідування. Це питання визначення межі між політичними поглядами як переконаннями і державною зрадою як злочином. Ідеологічна корупція міцно пов'язана з кадровою корупцією, а також з економічною, особливо у формі казнокрадства.

Успішне проведення євроінтеграційних процесів неможливо без подолання корупції, боротьба з якою повинна стати державним імперативом в Україні. Ідеологічна корупція спотворює державне управління і є загрозою національним інтересам. Для її викоренення необхідно підвищити як кримінальну, так і моральну відповідальність політиків, оскільки за наявного стану речей суспільство ніколи не позбавиться вульгарного політиканства, цинічної влади бюрократії, політизованого прагматизму. Потрібно активізувати зусилля щодо створення аналітичної бази боротьби з корупцією, задля чого і необхідно проводити широкомасштабні дослідження і опитування, спрямовані на виявлення масштабів і моделей корупції в окремих інституціях, галузях і сферах національного господарства, а також збір, аналіз і оприлюднення статистичних даних про діяльність органів із боротьби з корупцією.

Здійснення бажаних антикорупційних звершень повинно відбуватися за активної взаємодії державної влади і громадянського суспільства.

Актуальні проблеми економіки. - 2016. - № 2. - С. 108-114.

Волошенко А. В.

Необхідність та шляхи запобігання і протидії економічній корупції в Україні

В сучасній науковій літературі відсутнє однозначне наповнення сутнісних ознак економічної корупції і що більш важливо - організаційно-управлінських засад та механізмів запобігання і протидії даному явищу. Сьогодні стало очевидним, що не виробивши і не запусивши в дію державні регулятори запобігання і протидії корупції, наша країна не здатна перебороти системну кризову ситуацію.

Необхідно визнати, що державні антикорупційні регулятори досі не стали (попри численні офіційні заяви на всіх владних рівнях про необхідність і важливість боротьби з корупцією) об'єктом і предметом науково-практичного аналізу і передусім фундаментальних теоретичних досліджень. Саме наукове невирішення даної проблеми значною мірою зумовлює ту очевидність, що у вітчизняній економічній теорії досі не склалося узгодженої концепції щодо ролі державних регуляторів у здійсненні ефективної антикорупційної політики.

Зрозуміло, що економічна корупція - це не тільки хабарі, а й інші засоби та форми використання службових повноважень в особистих цілях, передусім з метою одержання неправомірної вигоди. Поняття «хабар» та «неправомірна вигода» різняться між собою тим, що під хабарем розуміють незаконну винагороду, яка має виключно матеріальний характер, а неправомірна вигода може бути як матеріальною, так і нематеріальною (переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи тощо). Зауважимо, що терміно-поняття «неправомірна вигода» є одним з ключових у міжнародному і національному антикорупційному законодавстві. Законом України «Про запобігання корупції» закріплено наступне визначення неправомірної вигоди — це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Здавалося б, українським законодавством уже вироблені превентивні механізми обмежень та заборон, які в своїй сукупності повинні виступати непереборним бар'єром для економічної й побутової корупції. Попри це, тіньові домовленості при здійсненні тендерів, рефінансуванні, одержанні субвенцій, дотацій, кредитів, а також пільгових контрактів є звичною практикою. Так, Міжнародна громадська організація, місія якої є боротьба з корупцією - "Transparency International Україна", а також «ПриватБанк», Аудиторська фірма "PriceWaterhouseCoopers" та дослідницька компанія "GfK Ukraine" представили результати спільного соціологічного дослідження «Рівень сприйняття корупції бізнесом». Опитування проводилось серед керівників українських підприємств у лютому-березні 2015 р. і було покликане виявити комплексну картину реального стану справ з корупцією в Україні після подій Революції Гідності. За результатами дослідження, 57,2% опитуваних вважають, що ситуація з корупцією за останні півроку лишилася незмінною, 27,7% відповіли, що ситуація погіршилася, 15,1% респондентів відзначають покращення ситуації.

Отже, без формування фундаментальних, передусім, економічних засад переборення таких переконань, зокрема шляхом недопущення подальшого зубожіння працюючого населення, утвердження жорсткої і невідворотної відповідальності ініціаторів корупції, передусім у вищих ешелонах державної влади («корупційних сюзеренів») - дану гостро соціальну проблему вирішити не вдасться. І суто заклики чи навіть репресії тут безсилі.

Чинне законодавство передбачає вичерпний перелік осіб, які визнаються суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення. Головним критерієм віднесення до кола посадових осіб, які можуть допускати корупційні діяння і зокрема хабароємні місії, є наявність у останніх керівних, управлінських, контролюючих, організаційно-розпорядчих, адміністративно-господарських, а також судово-наглядових функцій.

Навіть найменше послаблення впливу державних контрольно-регуляторних механізмів на динамічний процес економічного розвитку відразу ж відгукується відчутними негативами - економічна корупція серед яких нині лідує. При цьому точно визначити момент, коли корупціогенні процеси зароджуються, як свідчить українська дійсність, дуже складно. Тому запобігання корупції здійснюється, як правило, постфактум, «навздогін».

«Запобігання» і «протидія» корупції, хоча й взаємообумовлені і пов'язані явища та процеси, водночас несуть у собі дещо автономні семантичні ознаки, визначення яких принципово важливе для формування і здійснення антикорупційної політики. Адже економічна корупція являє собою системно організоване, ієрархічно побудоване дійство, суб'єкти й учасники якого «владно прикриті» та поінформовані щодо потенційних небезпек і загроз.

Це породжує й актуалізує завдання передусім запобігання корупції. Запобігання - це усунення причин і умов виникнення та поширення даного явища. Тобто на часі розробка державою регуляторних механізмів, які б дозволяли розпізнавати «зародки корупційних метастаз» і таким чином діяти «на випередження». Необхідно визнати, що саме такий підхід є актуальним і водночас надзвичайно складним для практичного вирішення.

Регулятори запобігання та протидії економічній корупції за умови їх ефективного застосування - це один із найважливіших критеріїв дієвості макроекономічної політиці. Однак державні антикорупційні інститути, кількість яких на вітчизняних теренах постійно зростає, все ще не стали пусковим мотиваційним механізмом, по-перше, для своєчасного запобігання і, по-друге, для ефективної протидії корупції в політико-економічному вимірі.

Так, досі не проявили себе належним чином такі державні інститути, на які покладалися великі надії, як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), а також Агентство з повернення активів, нажитих незаконним шляхом. Нещодавно Президентом України підписаний Закон України «Про Державне бюро розслідувань». У Верховній Раді України створена так звана «Антикорупційна платформа».

Антикорупційна регуляторність передбачає систему законодавчо-нормативних, організаційних, інформаційних, координаційних, когнітивних компонентів та елементів, запуск і дієвість яких забезпечує досягнення поставленої мети. Антикорупційні регулятори мають доказати свою здатність забезпечувати бажану результативність щодо запобігання та протидії економічній корупції, чого, на жаль, не відбувається в країні.

Нині стає усе більш очевидним, що спроби застосування у наші дні морально застарілих організаційно-управлінських форм і моделей т.зв. «антикорупційної боротьби» та їх механічної адаптації до сучасних

умов не мають ні найменших перспектив щодо реального запобігання економічній корупції. При цьому інноваційні досягнення в нині діючій системі угод і відносин нерідко застосовуються для ефективних маніпуляцій та шахрайства. Так, Бюджет-2016 (особливо щодо розподілу та перерозподілу майбутніх фінансових надходжень) переповнений корупційними ризиками. Підтвердженням цьому є закладені базові параметри його розрахунку: дефіцит - 3,7% ВВП, очікуване зростання ВВП - 2%, інфляція - 12%, середньорічний курс гривні - 24,1 грн/дол. США. Прагнення знизити дефіцит легко зрозуміти з огляду на стрибок споживчих цін (43,3% у 2015 р.), курсову анемію гривні та лавину статей про розкрадання бюджетних коштів, тоді як запорукою здорових фінансів вважається не тільки баланс доходів і видатків. Економіка виграє й від мінімальних розмірів самого бюджету. Прикладом тут, звичайно, є США, де доходи/видатки сектора загального державного управління у 2003-2014 рр. становили 30/36% ВВП. В Україні ці показники, крім держбюджету, включають також доходи/видатки місцевих бюджетів і фонди соціального страхування. Їх загальний рівень у 2003-2014 рр. становив 42/45% ВВП. Таке навантаження державних фінансів вважається ледь не головною причиною вітчизняної кризи.

Тому при розробці, а особливо інституціональному втіленні антикорупційної політики повинні обов'язково бути залучені такі державні регулятори, які стануть реальними запобіжниками, що формуватимуть можливості, якщо не ліквідувати, то хоча б відчутно мінімізувати корупційні ризики в національному господарстві.

Для вітчизняної господарської практики дія об'єктивних економічних законів має бути підкріплена чіткою, сталою і зрозумілою для суб'єктів фінансово-економічних відносин законодавчою та нормативно-правовою базою. Однак нині діючі державні регуляторні органи практично не в змозі передбачити і таким чином своєчасно здійснити необхідні упереджувальні заходи щодо запобігання та протидії економічній корупції, зокрема у таких важливих сегментах національної економіки, як грошово-кредитний (банківський) ринок, ринки фінансових послуг, фондові ринки, де спостерігається «розгул фіктивно-спекулятивного капіталу».

Сучасний геофінансовий порядок визначається досить жорсткою конкуренцією за преференційне обслуговування потоків капіталу, надзвичайною складністю та використанням значного переліку нових фінансових інструментів, різноманітністю операцій, що впливає на

особливості формування корупційних ризиків, форми їх прояву та конкретні наслідки.

Саме фіктивно-спекулятивний капітал формує відтворення тіньового капіталу і таким чином посилення корупційних засад всієї економічної системи та її корупційної ентропії. Водночас маємо визнати, що державні регулятори не достатнім чином націлені на відповідні завчасні дії.

Нині є всі підстави стверджувати, що сучасна ринкова інфраструктура підживлює й посилює корупційність фінансово-економічних систем і відносин. Якщо гривнева емісія здійснюється Національним банком у залежності від придбання (у т.ч. й у формі зовнішнього боргу) вільно конвертованої валюти (ВКВ), то таким чином країна-емітент ВКВ привласнює т.зв. «емісійний дохід». Зрозуміло, що за таких умов відчутно неконкурентоздатними стають не лише національні гроші, а й проекти, які створюються на їх основі. Як наслідок - посилюється економічна залежність, утверджуються тіньові відносини. Водночас зростаюча, нічим не обмежена відкритість національної економіки в корупційному середовищі позбавляє суб'єктів господарювання можливості послідовно й адекватно реагувати на назрілі зміни економічної реальності.

Ринкові інновації, які з'являються у результаті фінансової «алхімії» в формі найрізноманітніших і досі невідомих похідних фінансових продуктів, а також їх безпрецедентна мультиплікація породжує кількісну неозорість їх вартісно-цінового виміру. Так, за оцінкою окремих дослідників, весь світовий ринок цінних паперів, деривативів, похідних фінансових інструментів та інших фінансових інновацій нині вимірюється астрономічною цифрою - 1500 трлн дол. США.

Дискретна множинність похідних фінансових інструментів, окрім відчутного поповнення фінансової сфери фіктивно-спекулятивним капіталом, зумовлює системне маскування економічної корупції. Мусимо визнати, що якраз глобальна інтернетизація зумовлює інтенсивне формування наднаціональних фінансових мегапотоків, які з легкістю проривають узаконені «дамби» державних кордонів і прирікають національні економіки знаходитися в глобальній корупційній асиметрії.

Які передумови формування в Україні антикорупційної системи, яка б мала превентивний характер і таким чином запобігала корупційним проявам і явищам?

По-перше, прийняття Кабінетом Міністрів як найвищим органом виконавчої влади низки підзаконних актів (постанов, розпоряджень), які б превентивно впливали на запобігання економічній корупції в усіх сферах і сегментах національного господарства.

По-друге, невідкладно внести принципово важливі зміни до Закону України «Про Національний банк України», звернувши, зокрема, особливу увагу на антикорупційну некоректність ст. 42 (п. 7), якою дозволяється фактично тіньова торгівля (без квотування і ліцензування) дорогоцінними металами, золотими і срібними монетами. Важливо скасувати нині чинні ст. 53 і 54 наведеного закону, які легалізували абсолютну безконтрольність й невідзвітність центрального банку держави. Таким чином, НБУ, займаючись комерційними операціями і одночасно ігноруючи загальнодержавні проблеми, постійно накопичує та безконтрольно розпоряджається т.зв. «власним капіталом», який не оподатковується.

По-третє, пріоритетність запобіжних антикорупційних заходів повинна закладатися в систему органів місцевого самоврядування.

По-четверте, максимально стимулювати й підтримувати зацікавленість широкої громадськості у заходах щодо своєчасної сигналізації (і таким чином запобігання) щодо корупційних діянь різного роду «посередників» та бюрократичного апарату.

Зрозуміло, що запорукою мінімізації проявів корупції є забезпечення належного рівня знань антикорупційного законодавства як публічними діячами і державними службовцями, так і очільниками органів місцевого самоврядування та представниками бізнесу. Усвідомлення невідворотної і жорсткої відповідальності за участь у корупційних угодах усіх агентів і суб'єктів відчутно зменшуватиме ризики і прояви корупційних діянь в країні.

Актуальні проблеми економіки. - 2016. - № 3. - С. 55-65.

Купчанко В.

Антикорупційна програма юридичної особи

Запобігання корупції в діяльності юридичних осіб присвячено розділ X Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII (далі — Закон № 1700).

Юридичні особи, їх керівники (засновники, учасники) зобов'язані

оцінювати корупційні ризики та вживати заходів, необхідних для запобігання корупції у своїй діяльності.

Посадові та службові особи юридичних осіб, інші особи, які виконують роботу та перебувають з юридичними особами у трудових відносинах, зобов'язані:

- не вчиняти та не брати участі у вчиненні корупційних правопорушень, пов'язаних із діяльністю юридичної особи;
- утримуватися від поведінки, яку можна розцінити як готовність вчинити корупційне правопорушення, пов'язане з діяльністю юридичної особи;
- невідкладно інформувати посадову особу, відповідальну за запобігання корупції у діяльності юридичної особи, керівника юридичної особи або засновників (учасників) юридичної особи про випадки підбурення до вчинення корупційного правопорушення, пов'язаного з діяльністю юридичної особи;
- невідкладно інформувати посадову особу, відповідальну за запобігання корупції у діяльності юридичної особи, керівника юридичної особи або засновників (учасників) юридичної особи про випадки вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень іншими працівниками юридичної особи або іншими особами;
- невідкладно інформувати посадову особу, відповідальну за запобігання корупції у діяльності юридичної особи, керівника юридичної особи або засновників (учасників) юридичної особи про виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів.

З метою запобігти корупції юридичні особи можуть приймати антикорупційні програми - комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи

Змінами, внесеними Законом № 1700 до статей 22 та 24 Господарського кодексу України, визначено, що суб'єкт господарювання державного та комунального секторів економіки запроваджує антикорупційну програму в порядку, визначеному законом.

Антикорупційну програму затверджують після колективного обговорення з працівниками юридичної особи. Текст антикорупційної програми має постійно перебувати у відкритому доступі для працівників юридичної особи. Положення щодо обов'язковості дотримання антикорупційної програми включають до трудових договорів, правил

внутрішнього розпорядку юридичної особи, а також, за потреби, до договорів, які укладає юридична особа.

Відповідно до частини 5 статті 62 Закону № 1700 у кожній юридичній особі, законодавчо зобов'язаній затверджувати антикорупційну програму, має бути призначена особа, відповідальна за реалізацію антикорупційної програми.

Зміст антикорупційної програми юридичних осіб, для яких її затвердження є обов'язковим, визначений частиною 1 статті 63 Закону № 1700.

Антикорупційна програма юридичної особи може, зокрема, містити:

- вичерпний перелік та опис антикорупційних заходів, стандартів, процедур та порядок їх виконання (застосування), зокрема порядок проведення періодичної оцінки корупційних ризиків у діяльності юридичної особи;
- норми професійної етики працівників юридичної особи;
- умови конфіденційності інформування Уповноваженого працівниками про факти підбурення їх до вчинення корупційного правопорушення або про вчинення іншими працівниками чи особами корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень;
- процедури захисту працівників, які повідомили інформацію про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення;
- процедуру інформування Уповноваженого працівниками про виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів, а також порядок врегулювання виявленого конфлікту інтересів;
- порядок проведення індивідуального консультування Уповноваженим працівників юридичної особи з питань застосування антикорупційних стандартів та процедур.

Національне агентство розробляє типову антикорупційну програму юридичної особи.

Державною програмою щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265, передбачено:

- затвердження щороку до 1 квітня антикорупційних програм та призначення уповноважених осіб на державних підприємствах, у господарських товариствах (у яких державна частка перевищує 50

відсотків);

- надання Національним агентством методичної допомоги у затвердженні антикорупційних програм на державних, комунальних підприємствах, у господарських товариствах (у яких державна частка перевищує 50 відсотків);

- проведення Національним агентством із залученням інших центральних органів виконавчої влади перевірки (під час перевірки відповідних органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування) дотримання Закону № 1700 в частині затвердження та виконання антикорупційних програм на державних підприємствах, у господарських товариствах (у яких державна частка перевищує 50 відсотків).

Національне агентство також має затвердити методичні рекомендації щодо запобігання корупції у приватному секторі та забезпечити (разом із бізнес-омбудсменом та Мінекономрозвитку) проведення тренінгів для уповноважених з антикорупційних програм осіб.

Держзакупівлі. - 2016. - № 3. - С.29-34.

Яременко С., Яременко О.

Національне антикорупційне агентство: чого чекати від нової антикорупційної інституції

Національне агентство з питань запобігання корупції (далі - Агентство) Уряд створив своїм рішенням (постанова КМУ «Про утворення Національного агентства з питань запобігання корупції» від 18.03.2015 р. № 118).

Питанням, пов'язаним з організацією утворення, статусом, забезпеченням діяльності та повноваженнями Агентства, приділено цілий розділ Закону - розділ II: Національне агентство з питань запобігання корупції.

Агентство утворено як центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Це колегіальний орган, до складу якого входить п'ять членів. Основною формою роботи Агентства є засідання, що проводяться не рідше одного разу на тиждень. Рішення Агентства

приймаються більшістю голосів від його загального складу.

Цікавою деталлю, що заслуговує на увагу, в основу якої покладено аналіз світового досвіду, є **гарантії незалежності Агентства**, визначені у ст. 9 Закону. Так, незалежність Агентства від впливу чи втручання у його діяльність, зокрема, гарантується:

- спеціальним статусом Агентства;
- особливим порядком відбору, призначення та припинення повноважень членів Агентства. У цьому аспекті слід відмітити, що процедура обрання та призначення члена Агентства прописана у ст. 5 Закону. У цій же статті наведено перелік десяти випадків, у яких достроково припиняються Кабінетом Міністрів України повноваження члена Агентства:

- 1) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою;
- 2) досягнення шістдесяти п'яти років;
- 3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що створюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- 4) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності, визнання його безвісно відсутнім чи оголошення його померлим;
- 5) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього;
- 6) припинення ним громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України;
- 7) подання заяви про звільнення з посади за власним бажанням, відставки;
- 8) відмови від прийняття присяги державного службовця;
- 9) смерті;
- 10) набрання законної сили рішенням суду, яким встановлено систематичне порушення вимог цього Закону, якщо відповідні порушення не містять ознак злочину;

- особливим, встановленим законом порядком фінансування та матеріально-технічного забезпечення Агентства. Зокрема, фінансове забезпечення Агентства здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Фінансування Агентства за рахунок будь-яких інших джерел забороняється, крім випадків, передбачених міжнародними

договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, або проектами міжнародної технічної допомоги. У Державному бюджеті України видатки на фінансування Агентства визначаються окремим рядком на рівні, що забезпечує належне виконання повноважень Агентства. Агентство є головним розпорядником коштів Державного бюджету України, що виділяються на його фінансування.

- належними умовами оплати праці членів та службовців апарату Агентства, визначеними цим та іншими законами. Так, посадовий оклад члена Агентства складає 19,5 мінімальних заробітних плат (наразі це становить 28 275 грн.), посадовий оклад службовця апарату Агентства встановлюється на рівні відповідних категорій посад Секретаріату Кабінету Міністрів України. Заробітна плата членів та службовців апарату Агентства складається з посадового окладу, надбавки за вислугу років, доплати за ранг, премії та інших надбавок, встановлених законодавством про державну службу;

- прозорістю його діяльності. До повноважень Агентства, зокрема, належить інформування громадськості про здійснювані ним заходи щодо запобігання корупції. Контроль за витрачанням Агентством коштів здійснюється Рахунковою палатою шляхом проведення аудиту один раз на два роки. Крім того, Законом передбачено громадський контроль за діяльністю Агентства, який забезпечується через Громадську раду при Агентстві, що утворюється і формується Кабінетом Міністрів України з 15 осіб на підставі результатів конкурсу. Громадська рада затверджує щорічні звіти про діяльність Агентства, які після затвердження оприлюднюються на його офіційному веб-сайті.

Наступний блок, який доцільно запропонувати читачам, - це безпосередні **повноваження та права Агентства**, які об'єднаємо у такі напрямки:

Формування та реалізація антикорупційної політики. До основних повноважень та прав Агентства у цьому напрямку можна віднести зокрема:

- розроблення проектів нормативно-правових актів з питань антикорупційної політики;
- розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, здійснення моніторингу, координації та оцінки ефективності виконання Антикорупційної стратегії;
- підготовка та подання в установленому законом порядку до

Кабінету Міністрів України проекту національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;

- погодження антикорупційних програм державних органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, розробка типової антикорупційної програми юридичної особи;

- координація в межах компетенції, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;

- організація проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції;

- затвердження переліку посад з підвищеним корупційним ризиком;

- право одержувати за письмовими запитами інформацію, необхідну для виконання покладених на Агентство завдань, від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань;

- право затверджувати методологію оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, проводити аналіз антикорупційних програм органів влади та надавати обов'язкові для розгляду пропозиції до таких програм.

Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи зобов'язані надавати запитувані Національним агентством документи чи інформацію упродовж десяти робочих днів з дня одержання запиту.

Забезпечення дотримання правил етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. У цьому напрямку Агентство:

- здійснює моніторинг та контроль за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб;

- надає роз'яснення, методичну та консультаційну допомогу з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб;

- у випадку одержання від особи повідомлення про наявність у неї реального, потенційного конфлікту інтересів упродовж семи робочих днів роз'яснює такій особі порядок її дій щодо врегулювання конфлікту інтересів;

- має право вносити керівнику відповідного органу, підприємства, установи, організації приписи про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, усунення таких порушень, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності;

- має право отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, письмові пояснення з приводу обставин, що можуть свідчити про порушення правил етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених Законом;

- має право складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з врегулюванням конфлікту інтересів, застосовувати передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Здійснення заходів фінансового контролю. Для забезпечення реалізації цього напрямку Агентство:

- забезпечує ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

- забезпечує відкритий цілодобовий доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Агентства;

- проводить контроль (своєчасність подання, правильність та повнота заповнення, логічний та арифметичний контроль) та повну перевірку декларацій;

- інформує суб'єктів декларування, які не подали декларацію, про факт неподання декларації з одночасним інформуванням керівника органу (установи), де працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції;

- має право отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, письмові пояснення

щодо достовірності відомостей, зазначених у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

- здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

- у разі виявлення за результатами моніторингу способу життя ознак корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, інформує про них спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції;

- має право складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог фінансового контролю, застосовувати передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Здійснення контролюючих повноважень. У цьому напрямку Агентство, зокрема, має право:

- проводити перевірки організації роботи із запобігання і виявлення корупції в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, зокрема щодо підготовки та виконання антикорупційних програм;

- звертатися до суду із позовами (заявами) щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих (прийнятих) з порушенням встановлених цим Законом вимог та обмежень, визнання недійсними правочинів, укладених внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

- ініціювати проведення службового розслідування, вживання заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, надсилати до інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень;

- проводити за власною ініціативою антикорупційну експертизу проектів нормативно-правових актів, що вносяться на розгляд Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України;

- здійснювати періодичний перегляд законодавства на наявність у ньому корупціогенних норм та надавати Міністерству юстиції

Україні пропозиції щодо включення їх до плану проведення антикорупційної експертизи.

Крім того, Агентство **формує та веде Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення**, і забезпечує оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті відомостей з цього Реєстру протягом трьох робочих днів після їх внесення до реєстру.

Взаємодія з особами, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції. До основних повноважень та прав Агентства цього напрямку належать:

- забезпечення умов для повідомлень їх працівниками про порушення вимог цього Закону іншою особою, зокрема через спеціальні телефонні лінії, офіційні веб-сайти, засоби електронного зв'язку;

- здійснення співпраці з особами, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону (викривачі), вживання заходів щодо їх правового та іншого захисту, притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їх прав, у зв'язку з таким інформуванням;

- здійснення постійного моніторингу виконання закону у сфері захисту викривачів, проведення щорічного аналізу та перегляду державної політики у цій сфері.

Держслужбовець. - 2016. - № 6. - С. 25-28.

Свої зауваження і побажання надсилайте до відділу наукової інформації та бібліографії КЗ «ЗОУНБ ім. О. М. Горького» ЗОР за адресою: 69095, м. Запоріжжя, просп. Соборний, 142, тел. 787-53-57 чи e-mail: bibliograf.zounb@gmail.com, bibliograf@zounb.zp.ua

Український вибір: виклики та перспективи

Прес – дайджест
II квартал 2016 р.

Підготувала: Ю. Щеглова
Редагувала: Т. Пішванова
Відповідальний за випуск: О. Волкова

Друк Редакційно-видавничий сектор
КЗ «Запорізька ОУНБ ім. О. М. Горького» ЗОР
Україна, м. Запоріжжя, просп. Соборний, 142
тел./факс 787-53-54

**Електронна
версія видання**

**facebook.com/
bibliograf.zounb**

**youtube.com/
bibliogr.zounb**